

БРАЦЛАВ

Немирівський район,
Вінницька область

КЛЮЧОВІ ОБ'ЄКТИ

- 1) мавзолей цадика рабина Натана Штернгарца (1840);
- 2) комплекс млинів Солітермана (1988);
- 3) будинок Шойхета (поч. XX ст.);
- 4) старообрядська дерев'яна церква Успіння Богородиці (поч. XX ст.);
- 5) костел Матері Божої Святого Скапулярію (1884).

ОПИС КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Брацлав (Браслав) – давнє місто, перші згадки про яке сягають аж XII ст. Серед історичних і культурних пам'яток – могила цадика Натана Штернгарца (місце поховання учня рабі Нахмана – засновника брацлавського хасидизму). Рабі Натан записував твори свого вчителя та, за переказами, зцілював людей. Після смерті рабі Нахмана став його спадкоємцем, учителем і лідером руху хасидів. Навколо могили розташований давній єврейський цвинтар.

Важливий історичний об'єкт – Замкова гора, на якій розташовувалася фортеця (1362), яка тривалий час була центром суспільних подій, своєрідним символом у боротьбі за Східне Поділля (не збереглася).

До архітектурних об'єктів належать: водяний млин та пакгауз промислового магната Якова Солітермана (1903; Солітерман був ортодоксальним євреєм, великим підприємцем, якому належали промислові споруди. Загинув він під час погрому 1919 року. Над скелястим урвищем розташована могила сімейства Солітерманів); особняк Абрама Шойхета (поч. XX ст.; будинок у стилі модерн, що належав відомому ювеліру); Яструбиське городище (слов'янське поселення X-XII ст. неподалік с. Яструбиха).

ОБ'ЄКТИ СПІЛЬНОЇ БАГАТОНАЦІОНАЛЬНОЇ ТА БАГАТОКУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Єврейське кладовище.
Католицький костел.
Старообрядська церква.

ПОРАДИ ТУРИСТАМ

Мельник Вероніка Костянтинівна (спеціаліст із питань діяльності культури та туризму Брацлавської селищної ради).
Тел.: +38 (063) 462-13-65. E-mail: badyudya90@gmail.com.

Найбільш відвідуваною серед туристів (і паломників) з усього світу є могила (мавзолей) цадика рабина Натана Штернгарца.

Також як історичний об'єкт користується популярністю Замкова гора, на якій стояв литовський замок часів середньовіччя. Крім того, на цій горі є залишки слов'янського городища IX століття.

Брацлавська єврейська громада пропонує туристам екскурсію «Брацлав єврейський» (відвідування Музею єврейського побуту та голокосту, частування стравами традиційної єврейської кухні). Контактна особа для узгодження маршруту: Мельник Вероніка (тел.: +38 (063) 462-13-65).

Майже щогодини з Вінниці вирушають автобуси до Брацлава (у напрямку Тульчина, Ямполь).

Інформаційні ресурси:
Брацлав туристичний (<https://www.facebook.com/BraclavTourizm/>);

Брацлавська селищна об'єднана територіальна громада (www.bratslav-rada.gov.ua).

ЩО ПОЧИТАТИ ПРО МІСЦЕВІСТЬ ТА ПАМ'ЯТКИ

Бондаренко А. Брацлав // Andy Travel Club: клуб мандрівників. 03.08.2016.
URL: <http://andy-travel.com.ua/braclav>.

Брацлав. Палітра націй: інтеркультурний фестиваль.
URL: <https://www.facebook.com/PalitraNatsii/>

Малаков Д. По Брацлавщині. Млсква: Искусство, 1982. 176 с.

Палітра націй // Брацлавська ОТГ.
URL: <https://www.youtube.com/watch?v=S6yllm8yOGA>.

Петрошук Н. (режис.). Брацлав. История Брацлавской еврейской общины. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Myg4ttq7wFE>.

МЛИН (КОМПЛЕКС З 3-Х БУДИНКІВ)

Пам'ятка архітектури
національного значення

Охоронний номер: № 147-м

Тип об'єкта: Ансамблі

Вид об'єкта: Об'єкт архітектури

Сучасна адреса: 22870, Вінницька обл., м. Брацлав,
вул. Набережна, 11, 13, 16

Історична адреса: Брацлав, вул. Горького, 11, 13, 16

Геолокація: 48.828236, 28.952418

Авторство: Ян Солітерман (магнат)

Датування об'єкта: 1888 р.

Стан пам'ятки: Задовільний / аварійний стан залежно від частин комплексу (2 корпуси в задовільному, один потребує капітального ремонту)

ІСТОРІЯ ОБ'ЄКТА

Водяний млин та пакгауз Яна (Якова) Солітермана (1903) – млиновий комплекс промислового магната. Власник був ортодоксальним євреєм, успішним підприємцем, якому належали виробничі споруди в інших місцях. Загинув він під час погрому 1919 року. Вище млина, над скелястим урвищем понад річкою, розташована могила родини Солітерманів.

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ ПАМ'ЯТКИ

Перлина промислової архітектури кінця XIX – поч. XX ст.

ЯК ОБ'ЄКТ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ СЬОГОДНІ

Одна будівля – гідроелектростанція.
Друга будівля – діючий млин.
Третя будівля – в занедбаному стані.

ЯК ВІДВІДАТИ

Вхід до млина – з 10:00 (крім неділі).
Заборонено вхід у приміщення ГЕС (режимний об'єкт).

ПОВ'ЯЗАНІ ОБ'ЄКТИ ТА/АБО НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА

Могила раббі Натана, учня засновника брацлавського хасидизму рабі Нахмана.

Могила родини Солітерманів.

Млин Потоцьких між селами Печера та Сокілець (48.859557, 28.728694,) та млин у с. Стрільчинці (пам'ят-

ка архітектури місцевого значення, № 152-м). Схожі архітектурно з млином Солітермана.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

Курбанова А. Брацлавські млини магната Солітермана і через 100 років працюють. URL: <https://vn.20minut.ua/Podii/bratslavski-mlini-magnata-solitermana-i-cherez-100-rokiv-pratsyuyut-10520718.html>.